

УДК 316.334:81

Ю.І. ЯКОВЕНКО, А.Ю. ТАЩЕНКО

ХАРАКТЕР НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕНЬ СУЧАСНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ СОЦІОЛОГІЇ МОВИ

У статті подано огляд напрямів досліджень у соціології мови останнього десятиліття. Здійснено порівняльний аналіз тематичних тенденцій щодо соціологічного розгляду мови у декількох наукових середовищах. З'ясовано складові сучасного профілю соціології мови й висвітлено геополітичні та соціокультурні особливості різних регіонів, залежно від яких відбувається сучасний розвиток соціології мови. Відзначено уривчастість та рецептивність розвитку російської й української соціології мови.

Ключові слова: соціологія мови, тематичні тенденції, відокремлення, мова, культура.

У науці звичайною справою є здійснення дослідницької діяльності, перебуваючи, згідно з І. Ньютоном, “на плечах попередників”. Зазвичай історики науки вказують, що бурхливий розвиток науки почав відбуватися в Новий час. У цю добу відбувалася радикальна зміна соціальної структури суспільства, представники нових впливових прошарків усе більше для свого фінансового успіху спиралися на нові наукові досягнення в контексті зміни домінант в структурі суспільного виробництва з аграрного сектору на індустріальний. На зміну енциклопедистам прийшли вузькі спеціалісти. Відповідно, щоразу, коли в будь-якій науці починають співіснувати декілька шкіл чи напрямів, виникає потреба виявити, як між собою співіснують різні теорії, що моделюють об’єкт цієї науки. Так, у науці починають продукувати метатеоретичні конструкції. Звісно, це стосується і суспільствознавства, і мовознавства, і соціології. Отже, чим більш потужно йде розвиток наук шляхом диференціації уявлень про предмет науки, тим гостріше постає потреба в систематизації відповідного знання.

Ефективно здійснити наукову рефлексію зазначеного типу можна, спираючись на поняття “проблема”, що відображає засіб розведення старого (неадекватного) і нового (потенційно адекватного стосовно сучасного бачення предмета) теоретичного знання. Сформулювати наукову проблему можна тоді, коли запропоновано обґрунтування питання про раціональний вибір між двома конкуруючими, альтернативними поясненнями існування об’єкта науки. Тому ситуація щодо рефлексії сучасних надбань у соціології мови значною мірою ґрунтується на суперечностях між відомими давно результатами застосування класичних теорій, що відображають колишню соціальну дійсність, та посткласичних теорій, доречних для пізнання нової соціальної дійсності.

Класичні теорії із соціології мови були створені в основному до середини ХХ ст. і спрямовані на пояснення чинників вибіркового оволодіння мовами, оскільки опанування “престижними”, “елітними”, “публічними” мовами уявляли як гарантію здобуття аналогічного соціального статусу. Але в новій соціальній дійсності швидко постають очевидними нові соціальні “розколи” між групами, які займають настільки суттєво різні щаблі на багатомірній драбині соціальної стратифікації, що ці розколи вже складно подолати через просто додатковий вибір та вивчення “потрібної” мови (див.: [30]). Вони, насамперед, стосуються геополітичного й соціокультурного відокремлення, культурної автономії, мовної емансипації та, відповідно, відмежування й винищення груп “непотрібних” мовців тощо. Зазначене призвело до того, що в останнє десятиліття в соціології мови був розгорнутий новий науковий інтеркурс, однак з такими хибами.

По-перше, сучасні російськомовні та україномовні автори, які працюють у межах соціології мови, замість актуальних сучасних теорій вельми часто використовують старі, втрачаючи адекватність теорії класиків, чії праці (у перекладі) в основному сконцентровані у випусках “Новое в лингвистике” 70-х рр. ХХ ст.; серед англкомовних авторів таке рідше, але теж трапляється.

По-друге, відповідно, не здійснено рефлексії щодо сучасного предметного поля соціології мови як результату цього інтеркурсу. Тож наукова проблема полягає в тому, що процеси виникнення нових соціальних нерівностей та розробки нових пізнавальних засобів перетинаються лише частково, і це не дає змоги повноцінно усувати соціальні суперечності, викликані втратами життєвих ресурсів у різних сферах суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що в працях сучасних російсько- та україномовних авторів наявні типові ретроспективні способи соціологічної рефлексії, а саме:

1) у працях авторів, які розробляють соціологію мови:

– *Чекулай О.П.*, згадуючи у своїй статті “Основи, розвиток та перспективи аналізу вербальних інтеракцій” [28] соціологічні (разом з антропологічними) напрями досліджень цих самих інтеракцій, називає лише класиків: Д. Хаймса, Дж. Гамперца та І. Гофмана – хоча стаття, звичайно, і сама перетнула рубіж десятилітньої давності (2001 р.);

– *Кахраманова К.Н.*, порушуючи у 2006 р. вже зовсім не нову тему “Мова як соціально-суспільне явище” [11], у своїх міркуваннях спирається на настільки ж “нових” авторів, таких як: М. Марр, Р. Сінг (несподівано “затесаний” між (соціо) лінгвістів-класиків індійський психолог), Ф. де Сосюр, І. Бодуен де Куртене, В. Гумбольдт, А. Шлейхер, І. Мадвіг, А. Курбанов, Б. Серебренніков, Р. Шор (яку вважає чоловіком, оскільки пише: “...у відомій праці Р.О. Шора “Мова і суспільство”...”, – виникають сумніви, чи справді відома праця Розалії Йосипівни належить авторці, текст якої видає копіювання оглядової частини статті згаданого Серебреннікова

“Мова як суспільне явище”, що вийшла у світ ще у 1970 р.¹), Дж. Гертцлер, Л. Нуаре, Ф. Березін, Б. Головін;

– *Амосова Т.В.*, котра розробляє в межах соціології мови напрямок, присвячений “лінгвістичному капіталу”, у 2007 р. [1] відзначає лише таких ключових фігур, як Дж. Фішман, Ч. Фергюсон, В. Лабов та П. Бурдьє;

– є й такі, які обмежуються в згадуванні існуючих теорій напрацюваннями якогось одного класика: *Полухін А.* – *Е. Хаугена* [19], *Саплін Ю.* – *Е. Сепіра* [24], *Лазурова Н.* – *Л. Крисіна* [15] тощо;

2) у згадках про соціологію мови авторів з інших напрямів наукової діяльності:

– *Загнітко А.* та *Кудрейко І.*, розглядаючи у 2008 р. “предметно-поняттєвий апарат” соціолінгвістики [7], серед тих, хто пропонував соціологічні назви та спрямування мовознавства, згадують лише *У. Брайта*, *Р. Будагова*, *Д. Вундерліха*, *Б. Головіна*, *В. Жирмунського*, *Дж. Фішмана*;

– *Знаменська Т.*, роблячи в 2010 р. огляд соціолінгвістичних концепцій ХХ ст. [8], не пішла далі *Дж. Фішмана*, *В. Лабова*, *Р. Лакоффа* та *Д. Таннен*;

– у програмі іспиту Московського державного університету імені М.В. Ломоносова (Вища школа сучасних соціальних наук) для вступників до магістратури за напрямом “соціологія” галузь “соціологія мови” представлена як “виток соціології комунікації” [21, с. 45] такими “сучасними” діячами, як: *О. Конт*, *Е. Дюркгейм*, *А. Мейє*, *В. Жирмунський*, *А. Швейцер* – тим часом, програма вже 2012 р.;

– так само і в російськомовній хрестоматії *Вахтіна М.Б.* і *Головка Є.В.* (2012 р.), котру вони, за їх власними словами, випустили, “... щоб допомогти заповнити прогалину в російських перекладах між серединою 1970-х, коли вийшли згадані томи *Нового в лінгвістиці*, і нашими днями” [25, с. 11], з тематичним розподілом “класика”, “мовне варіювання”, “мовний зсув та нові мови”, допомога укладачів навіть поза розділом “класика” майже повністю стосується праць 80–90-х рр. ХХ ст. і перших років ХХІ ст. (2000, 2001), як виняток виглядають два переклади праць 2004 (*У. Вольфрам*, *Ф. Картер*, *Б. Мор’єло*) та 2007 рр. (*Д. Уотт*).

Вищенаведене споріднює переважну частину російсько- та україномовних соціологів мови з тією англійською частиною їх академічної світової підспільноти, котра мовою міжнародною (в основному англійською, яку в “Міжнародному журналі з соціології мови” називали “новим есперанто” і “новою латиною міжнародних університетів”) оволоділа, однак до справді сучасних надбань з різних причин не дісталася й сама їх майже не продукує, як-то вихідці з Індії чи Африки. Приклади – *Алі Аль-Амін Мазруї* з Кенії, який видав у 1976 р. вже відому, однак єдину відому й вже відносно давню, у колі спеціалістів працю “*The Political Sociology of the English Language: An African Perspective (Contributions to the Sociology of Lan-*

¹ <http://www.philology.ru/linguistics1/serebrennikov-70.htm>.

guage, 7)»¹ (Політична соціологія англійської мови: африканська перспектива (внески до соціології мови, 7)); а також Раві Бхушан з Індії, який у тезах англійською за таким вузьким напрямком соціології мови, як “The sociology of language teaching and learning” (“Соціологія навчання та научіння мови”), виданих у 2011 р. [31], користується цитатами з праць 20–70 рр. ХХ ст. (і однієї “найновішої” в його тезах праці Х.Х. Стерна 1983 р.), автори – П. Ворсл, В. Лабов, Х.Г. Аткинс та Х.Л. Хаттер, В.Ф. Маккей, Б. Малиновський, Б. Паулстон.

Володіючи навіть трьома мовами (англійською, російською та українською), знайти новітні джерела з соціології мови й з’ясувати, чим наразі переймаються її представники, нам вдалося.

Мета статті – презентувати напрями досліджень у соціології мови останнього десятиліття (2002–2012 рр.) в англomовному, російськомовному та україномовному середовищах. Ми ставимо перед собою три завдання: 1) порівняти профіль соціології мови в цих трьох середовищах задля обрисів загального контексту, котрий далеко не обмежений проектами згадуваних як “сучасників” класиків; 2) виявити тематичні тенденції у сучасних дослідженнях в англomовному середовищі (на прикладі відомого журналу “International Journal of the Sociology of Language”); 3) порівняти теми досліджень сучасних російськомовних та україномовних авторів.

Виконання першого завдання ми здійснили, виходячи з доступних нам на 2012 р. інтернет-ресурсів. Використавши розширений пошук у Google трьома мовами, оглянули та порівняли його результати. Ми включали назви не лише офіційно закодованих спеціальностей, а й дійсні, часто скомбіновані за декількома напрямами, шляхи розробок науковців, наскільки б оригінальними вони часом не були. Нашу увагу також привертало:

- назви інститутів та їх підрозділів/відділень;
- назви конференцій, круглих столів, публічних лекцій;
- назви спеціалізованих журналів і збірників;
- назви і зміст наукових праць (дисертацій, монографій, підручників, статей, тез тощо);
- назви затверджених закодованих спеціальностей;
- назви робочих програм, авторських курсів, майстер-класів, презентацій, лекцій, семінарів, виступів тощо та їхніх пунктів/підпунктів;
- назви-“заявки” напрямів у статтях і коментарях у пресі, на форумах, в інтерв’ю й обговореннях тощо.

Серед подібних за стилем до нашого дослідження можна згадати, наприклад, статті А. Кабищі з М. Тульчинським (1996 р.) [10] та А. Петренко (2008 р.) [33], а також порівняння дослідницьких комітетів із теорій середнього рівня у відомому підручнику з соціології С.О. Кравченка (2007 р.) з теми “Соціологічна теорія та соціологічне уявлення” [14].

Отже, профіль соціології мови в трьох середовищах загалом включає 99 напрямків (табл. 1), причому:

¹ <http://www.amazon.com/Political-Sociology-English-Language-Contributions/dp/9027978212>.

– більшість із них (53,54%) припадає на “союзи” галузі з іншими науками та науковими напрямками, такими як (найпопулярніші підкреслено): (соціальна/когнітивна) психологія, (культурна/лінгвістична) антропологія, економіка, етнометодологія, політологія, (соціальна) історія, демографія, діалектологія, лінгвістична демографія/географія, психо-/соціо-/критична лінгвістика, етнографія, критичний аналіз дискурсу, неограма-тизм, соціальна теорія тощо. Ми припускаємо, що це пов’язано зі сприйняттям соціології мови як галузі з предметним полем, уже осмислюваним представниками вищеперелічених наук, більшість з них були створені раніше, ніж соціологія мови, а роль мови у функціонуванні суспільства ігнорувати важко. Приклад подібної анігіляції кордонів можна знайти в статті Н.С. Саєнко за 2007 р. (див.: [23]). До того ж, лише визначивши фактори, що впливають, наприклад, на мовне планування, можна виокремити (спираючись на підручник М.Б. Вахтіна і Є.В. Головка 2004 р. [4]) і мовну (не)рівновагу в демографічному плані, й уявлення щодо генетичної близькості мов/мовців, і ставлення до мов(и) її (не)носіїв, і міру модернізації (стан розвитку словника) мови, і відчуття спільнотами владного (не)примусу через вживання мови, і розмежування “світського” та “релігійного” спілкування тощо. А це – вельми конкурентне поле;

– переважна більшість із них (81,82%) задані в англomовному середовищі – непродубльованих в англomовному середовищі російсько- та україномовних варіантів разом 18 із 99 (18,18%). За кількісної переваги англomовних результатів у десятки/сотні/тисячі разів з англomовними збігаються 11 із 28 (39,29%) російськомовних назв, 4 із 10 (40%) україномовних варіантів повторюють і англomовні, і російськомовні одночасно; ще 5 із 10 (ще 50%) україномовних назв – дублікати російськомовних;

– відзначаємо уривчастість і рецептивність розвитку російської та української соціології мови. Наведемо приклад: з 2010 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка почали видавати збірник “Мова і суспільство” (нам доступні для ознайомлення випуски 1¹ і 2²), котрий “присвячений розгляду соціолінгвістичних питань” – за часів Радянського Союзу збірник з такою самою назвою (тільки російською, на честь відомої праці Р.Й. Шор) в Інституті мовознавства АН СРСР один раз видали ще в 1968 р., і вже в 1970 р. Б.О. Серебренніковим у його вже згаданій нами праці “Мова як суспільне явище” було визнано соціолінгвістичне, а не соціологічне спрямування збірника;

– хоча англomовне середовище є провідним за кількістю праць, очевидними мають бути не лише переваги (здійснено багато спроб соціологічного розгляду різноманітних форм, носіїв, суб’єктів, властивостей мови тощо), а й недоліки – для оригінальності (особливо це стосується робочих програм і майстер-класів) англomовні автори у своїх працях часто занурюються в глибини частковості, вибираючи для “своєї соціології мови” надто дрібний об’єкт.

¹http://www.franko.lviv.ua/faculty/Philol/www/mova_i_suspilstvo/Mova_i_suspilstvo_Vyp01_2010.pdf.

²http://www.franko.lviv.ua/faculty/Philol/www/mova_i_suspilstvo/Mova_i_suspilstvo_Vyp02_2011.pdf.

Таблиця 1

Напрями соціології мови (результати пошуку в Інтернеті)

№	АНГЛ.	ЗНАЙД. РЕЗ.	РОС.	ЗНАЙД. РЕЗ.	УКР.	ЗНАЙД. РЕЗ.
1	Language sociology	15500	Языковая социология	179	Мовна соціологія	199
2	Sociology of language	715000	Социология языка	6700	Соціологія мови	330
3	Political sociology of language	24500	–	–	–	–
4	–	–	Социология языкового образования	50	–	–
5	–	–	Социология языковой подготовки	52	–	–
6	Political sociology of language education	10100	–	–	–	–
7	–	–	–	–	Політична соціологія мовного мислення	1
8	Political sociology of language, socialization and legitimation	1700	–	–	–	–
9	Descriptive sociology of language	99	–	–	–	–
10	Applied sociology of language	2380	Прикладная социология языка	1	–	–
11	Microsociology of language	25	Микросоциология языка	41	–	–
12	Microsociology of language and cognition	4	–	–	–	–
13	Microsociology of language performance	15	–	–	–	–
14	Microsociology of language usage	2	–	–	–	–
15	Macrosociology of language	781	Макросоциология языка	4	–	–
16	Sociology of language learning and teaching	35	–	–	–	–
17	–	–	Социология языковых отношений	66	–	–

Продовження табл. 1

№	АНГЛ.	ЗНАЙД. РЕЗ.	РОС.	ЗНАЙД. РЕЗ.	УКР.	ЗНАЙД. РЕЗ.
18	Sociology of language and knowledge	13	-	-	-	-
19	-	-	Социология языка и познания	23	-	-
20	Sociology of language and language education	4	-	-	-	-
21	Sociology of language and language education policy	2	-	-	-	-
22	Sociology of language and religion	24800	Социология языка и религии	2	-	-
23	Sociology of language and socialization	3	-	-	-	-
24	Sociology of language and bilingualism	22	-	-	-	-
25	Sociology of language and diglossic contexts	2	-	-	-	-
26	Sociology of language and discourse	13	-	-	-	-
27	Sociology of language and discourse analysis	4	-	-	-	-
28	Sociology of language and ethnicity	16	-	-	-	-
29	Sociology of language and education	25900	-	-	-	-
30	Sociology of language and foreign language education	27	-	-	-	-
31	Sociology of language and language planning	18	-	-	-	-
32	Sociology of language and language planning and policy	14	-	-	-	-

Продовження табл. 1

№	АНГЛ.	ЗНАЙД. РЕЗ.	РОС.	ЗНАЙД. РЕЗ.	УКР.	ЗНАЙД. РЕЗ.
33	–	–	Социология языковых явлений в современном обществе	1	–	–
34	–	–	Социология языковых и речевых коммуникаций	1	–	–
35	–	–	Социология языковой коммуникации и проблемы преподавания иностранных языков	16	Соціологія мовної комунікації і проблеми викладання іноземних мов	100
36	–	–	Социология языковой коммуникации и проблемы совершенствования преподавания русского языка	1	–	–
37	Sociology of language and communication	9	–	–	–	–
38	Sociology of language and literature	17	–	–	–	–
39	Sociology of language and the arts	17	–	–	–	–
40	Sociology of language and pain	7	–	–	–	–
41	Sociology of language and meaning	28	–	–	–	–
42	Sociology of language and the politics of language rights and language use in societies	1	–	–	–	–
43	Sociology of language and its relationship to information seeking and use behavior	3	–	–	–	–
44	–	–	Социология языковых проблем современного украинского экрана	2	Соціологія мовних проблем сучасного українського екрана	84

Продовження табл. 1

№	АНГЛ.	ЗНАЙД. РЕЗ.	РОС.	ЗНАЙД. РЕЗ.	УКР.	ЗНАЙД. РЕЗ.
45	Critical sociology of language education and intercultural communication	11	–	–	–	–
46	Sociology of visual language	42	–	–	–	–
<i>Об'єднані напрями</i>						
47	Sociology and psychology of language	76	Социология и психология языка	2	–	–
48	Psychology and sociology of language (= antilinguistics)	12500	Психология и социология языка	3	–	–
49	Psychology and socio-logy of language users	14	–	–	–	–
50	Psychology and sociology of language and bilingualism	28	–	–	–	–
51	Psychology and sociology of language learning and teaching	56	–	–	–	–
52	Psychology and sociology of language learning	59	–	–	–	–
53	Psychology and sociology of language education	7	–	–	–	–
54	Psychology of language education and sociology of language	13	–	–	–	–
55	Psychology of language education and sociology of language education	10	–	–	–	–
56	Ethnomethodology and sociology of language	13	–	–	–	–
57	The politics and sociology of language	23	–	–	–	–
58	Philosophy and sociology of language	18	–	–	–	–

Продовження табл. 1

№	АНГЛ.	ЗНАЙД. РЕЗ.	РОС.	ЗНАЙД. РЕЗ.	УКР.	ЗНАЙД. РЕЗ.
59	History and sociology of language	27	–	–	–	–
60	Social history and sociology of language	2	–	–	–	–
61	History and sociology of language standardization	1	–	–	–	–
62	Ideology and sociology of language change	37	–	–	–	–
63	Demography and sociology of language groups	4	–	–	–	–
64	Social theory and sociology of language	8	–	–	–	–
65	–	–	Диалектология и социология языкового употребления	1	–	–
66	Anthropology and sociology of language	16	–	–	–	–
67	Cultural anthropology and sociology of language	1	–	–	–	–
68	Economy and sociology of language	6	–	–	–	–
69	Sociology of language and sociology of communication	61	–	–	–	–
70	–	–	Социология языка и социология религии	3	–	–
71	Sociology of religion and sociology of language	2	Социология религии и социология языка	2	–	–
72	Cultural sociology and sociology of language	49	–	–	–	–
73	Sociology of language and social psychology	1	–	–	–	–

Продовження табл. 1

№	АНГЛ.	ЗНАЙД. РЕЗ.	РОС.	ЗНАЙД. РЕЗ.	УКР.	ЗНАЙД. РЕЗ.
74	Sociology of language and anthropology of language	2	-	-	-	-
75	Sociology of language and philosophy of language	18	-	-	-	-
76	Sociology of language and sociolinguistics	60	Социология языка и социоллингвистика	38	Соціологія мови та соціолінгвістика	12
77	Sociology of language and microsociolinguistics	2	-	-	-	-
78	Sociology of language and the politics of culture	3	-	-	-	-
79	Sociology of language and epistemology	2	-	-	-	-
80	-	-	Социология языка и теории ярусов языка	1	Соціологія мови і теорія рівнів мови	2
81	Sociology of language and code theory	89	-	-	-	-
82	Sociology of language and theory of speech acts	4	-	-	-	-
83	Sociology of language and theory of symbolic violence	2	-	-	-	-
84	-	-	Социология языка и неограматизм	716	Соціологія мови і неограматизм	1
85	-	-	Социология языка и лингвистическая география	1	-	-
86	-	-	Макросоциология языка и лингвистическая демография	1	-	-
87	Sociology of language and anthropology and education quarterly	1	-	-	-	-

Продовження табл. 1

№	АНГЛ.	ЗНАЙД. РЕЗ.	РОС.	ЗНАЙД. РЕЗ.	УКР.	ЗНАЙД. РЕЗ.
88	Sociolinguistics and sociology of language	158	Социолінгвістика и соціологія мови	7260	Соціолінгвістика і соціологія мови	20
89	–	–	Неограмматизм и соціологія мови	185	Неограмматизм і соціологія мови	255
90	Macrosociolinguistics and the sociology of language	52	–	–	–	–
91	–	–	Соціолінгвістика, соціологія мови и соціологія мовної комунікації	16	–	–
92	Psycholinguistics and sociology of language	6	–	–	–	–
93	Sociolinguistics, sociology of language and linguistic anthropology	8	–	–	–	–
94	Sociolinguistics, sociology of language and women's studies	1	–	–	–	–
95	Critical linguistics, sociology of language, and language policy	8	–	–	–	–
96	Ethnography, sociology of language and cultural studies	2	–	–	–	–
97	Social history and sociology of language and literacy	1	–	–	–	–
98	Cognitive psychology, sociology of language, and computer science	1	–	–	–	–
99	Critical discourse analyses, the ethnography of speaking, the sociology of language, and accommodation theory	6	–	–	–	–

Для виконання другого завдання нами був опрацьований зміст усіх номерів обраного журналу за 2002–2012 рр. Для кожного номера ми визначили тенденцію, тобто тему, яку порушувала більшість авторів. Слід зазначити, що, відповідно до специфіки журналу (кожний номер часто майже повністю присвячений окремій країні), деякі з авторів зустрічаються неодноразово (табл. 2). Отож, ми виявили такі загальні тенденції:

– чим ближче до сьогодення, тим більше уваги спеціалісти з мовних питань різних країн світу звертають увагу на геополітичне та соціокультурне відокремлення, відмежування та “очищення” груп мовців (культурна автономія, мовна емансипація, мовна ієрархія, мовна політика, винищення). Недарма виникли й соціології мови, присвячені окремим мовам та групам їх носіїв. Т.В. Амосова зауважує: “...зустрічала такі англomовні монографії, як “Соціологія арабської мови”, “Соціологія ідишу”. Це вказує на те, що в межах нашої дисципліни проблеми етнічної та мовної ідентичності постають як ключові, але далеко не єдині” [3]. Ми зустрічали також політичну соціологію англійської мови (вже згадану вище), політичну соціологію світової мовної системи¹, соціологію уельської мови², соціологію африканської англійської мови³, соціологію єврейських мов⁴, соціологію мов американських жінок⁵, соціологію чуваської мови, соціологію мов Росії⁶, соціологію музичних мов⁷, соціологію наукової мови⁸, соціологію мов програмування⁹, соціологію таємних мов¹⁰, соціологію викладачів французької мови у Санкт-Петербурзі¹¹ тощо;

– стабільним є інтерес до володіння декількома мовами. Це, на нашу думку, є свідченням того, що глобалізація відбувається на рівні бажання дізнатися та зрозуміти, що коїться в інших автономних осередках – великій соціальній системі (країні або групі країн) або підсистемі (мовній меншині, наприклад), але аж ніяк не на рівні вільного впуску/проникнення у свою/чужу культуру;

– у кожній групі країн, котрі потрапили до розгляду, є свій “характер”, що відображений у типових темах дослідження: так, наприклад, щодо скандинавських країн при аналізі якоїсь однієї країни є достатнім розгляд “нейтральних” номінальних мовних ознак (наріччя та білінгвізм – № 159,

¹http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ575473&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ575473.

² <http://ebookbrowse.com/cyys7016-the-sociology-of-the-welsh-language-pdf-d405395356>.

³ <http://us.macmillan.com/thesociologyofafricanamericanlanguage/CharlesDeBose>.

⁴ http://books.google.com.ua/books/about/Readings_in_the_sociology_of_Jewish_lang.html?id=P18OAAAAYAAJ&redir_esc=y.

⁵ http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/male_and_female_spoken_language_differences_-_stereotypes_and_evidence.pdf.

⁶ <http://chgign.ru/ob-institute/otdeli/page/4/>.

⁷ http://books.google.com.ua/books/about/Whose_music.html?id=dkgYAQAIAAJ&redir_esc=y;
http://act.maydaygroup.org/articles/Roberts9_2.pdf.

⁸ <http://link.springer.com/article/10.1007%2F978-1-4020-1769-7?LI=true>; <http://www.bshs.org.uk/programme-kuhn-and-the-sociology-of-scientific-knowledge>; <http://www.physicsforums.com/showthread.php?t=39880>.

⁹ <http://www.eecs.berkeley.edu/~lmeyerov/projects/socioplt/paper0413.pdf>.

¹⁰ <http://library.iias.ac.in/dspace/bitstream/handle/123456789/137/sociology%20of%20secret%20languages.pdf?sequence=1>.

¹¹ http://www.isras.ru/index.php?page_id=9&rub2=16.

Данія), однак коли мова заходить про відносини представників декількох скандинавських країн (№ 187/188, 204, 209 – шведи, фіни, норвежці), то автори переходять до “гострих” тем етнічної та мовної життєздатності, мовного впливу й мовних цінностей, мовної емансипації; щодо пострадянських країн переважно описують мовну ситуацію та її складові (№ 162, 178, 179, 183), крім “політично неблагополучних” Азербайджану та України (№ 198, 201); щодо країн “третього світу” в основному або акцентують на несприятливих умовах існування груп мовців і в лінгвістичному, і в соціальному плані (мовна життєздатність, мовні меншини, збереження мов – № 167, 170, 172), або продовжують антропологічну традицію опису мовного побуту “примітивних народів” (ідентичність, формування та класифікатори імен, використання мови – № 170, 186, 204) тощо.

Таблиця 2

Сучасні теми в “International Journal of The Sociology of Language”

№	Рік	Тенденція номера	Розглянуті регіони, народи, ідіоми
153	2002	Соціальні мережі, мовний зсув	British-born Chinese; Dutch in New Zealand
154		Рідні мови (<i>mother-tongues</i>) та освіта на них	South Africa; Republic of Slovakia; Yugoslavia
155/156		Білінгвізм і двомовна освіта	United States (2)
157		Диглосія	–
158		Вибір та перемикання коду	Arabic in Israel; Senegalese; Central Java, Indonesia; US Latinos; Lower Rio Grande Valley of South Texas; Shanghai; Jordan
159		Наріччя й білінгвізм	Danish (6); Denmark (3); Copenhagen (2); English in Danish and the Danes' English
160		Лінгвістика та соціолінгвістика	French (2)
161	2003	Мовний зсув і мовний захист (<i>language maintenance</i>)	Punjabi Sikh; Pakistani in Machang, Kelantan; Malaysian-Chinese; Malaysian Tamil; Bengali in Malaysia
162		Мовна ситуація	Czech; Slovaks in Czechia; Czechs in Slovakia; Czech (and Slovak) Romani; Czech Republic (2); Czechoslovakia; Czech repatriates from the Ukraine; Japanese in Prague
163		Чарльз Фергюсон	Arabic (3); Fusha in Cairo; Judeo-Arabic; Tunisia
164		Мовний захист	Proto-Indo-European; English (3); Esperanto; South Africa; Russian in Israel; Turkish in France; China; Slovakia; Turkish; American; Americans in Turkey
165		Мовне планування	Turkey (5); English; Bosnian-Turks; Sakarya; Turkish (4); Australia; western Europe; Sydney
166	2004	Організація (<i>organizing</i>)	Panamanian Creole village
167		Мовна життєздатність (<i>linguistic vitality</i>)	Quechua (2); Ecuadorian; El Quechua en Argentina; Quechua in Tantomayo (Peru); Quechua in Bolivia (3)
168		Діалекти, ідентичність, вживання мови	Cyprus under the British; Turkish Cypriot; English in postcolonial, postmodern Cyprus; Cyprus (3); Greek in Cyprus; Cypriot Greek; Ngarnka

Продовження табл. 2

№	Рік	Тенденція номера	Розглянуті регіони, народи, ідіоми
169		Соціолінгвістика	Occitan (2); Béarnais and Gascon; Occitan in Languedoc; Auvergnat; Marseilles; Mali
170		Ідентичність, мовні меншини	Lira Municipality (Uganda); Afrikaans; South Africa; African; English (2); Senegal; post-apartheid South Africa; Wentworth; Hausa; Nigeria's; Netherlands; Asturian; Iberian Peninsula
171	2005	Трилінгвізм (<i>trilingualism</i>), тримовна освіта	Vaasa/Vasa, Finland; English in Basque Country; Fryslân; Catalan; Ireland; Provincia Di Bolzano; Switzerland; Highlands and Islands of Scotland
172		Збереження мов	Pohnpei; Vanuatu; Niuean; South Pacific; Rotuman; Māori English in New Zealand; Māori (3); Tlingit
173		Мови в небезпеці	China (2); Hakka in Hong Kong; Tungusic; Northeast Asia; Oroqen; Tujia of Central South China; Laomian and Laopin in China; Bisu of Northern Thailand; Anong; Xiandao
174		Мовне планування, мовна політика	Basque (6); Basque Autonomous Community (BAC); Navarre and the Northern Basque Country; Italy
175/ 176		Мультилінгвізм, мовні режими	Urban Europe; Japanese (4); contemporary Japan (4); Cool; Tokyo; Korean; Europe; German
177		Лінгва франка	Englishes; English (3); Singapore; Esperanto; Afrikaans; South Africa; Bahasa Indonesia; Javanese
178	2006	Мовні варіації	Albanian (6); en albanais du Nord; du parler de la ville du Shkodra; Arbresh of Piana degli Albanesi; Kosovo; Albanianspeaking in German-speaking Switzerland; post-Communist Albania
179		Діалекти, спільноти	Bulgaria (2); Balkan; Bulgarian Turks; Muslim Roms in Bulgaria; Romani in Bulgaria; Slavonic; Russian in Bulgaria; Armenians in Bulgaria; Bulgarian Jews; the Aromanians; Bulgarian Muslims from the Czech region; Catholic Bulgarians; Bulgarian
180		Спільноти	Australia (2); Australian migrant; Greek in Australia; Italo-Australians; Melbourne of Swiss-German; Danish in Melbourne; German, Greek, and Vietnamese migrants; Southern Saami in Svahken Sijte
181		Діалект, мовний захист	Northern Cyprus; Turkish Cypriot (7); Birmingham; London; Turkish; Sudan; Khartoum
182		Мовний зсув	Kali'na in French Guiana; Japanese in Canada; Arabized Malays (Makkawiyiin); Botswana; Malawi; Catalonia; Basque Country
183		2007	Контактна мова (<i>language in contact</i>), спорідненість мов
184	Соціолінгвістика, мовні бар'єри		Spanish in Spain; Spanish; Spain; Spanish in Galicia; Spanish in the Basque Country and Navarre; Spanish in Catalonia; Spanish and Catalan in the Balearic Islands; Spanish and Catalan in Valencia; Aragon-Catalonia; Western Peninsula; Nigeria; Akoko; Southwest
185	Історія, (етно) мовні меншини, білінгвізм, управління		Canada (3); English-speaking of Quebec; Nouvelle-France; Francophonie canadienne (3); Quebec's Anglophone; Anglo-Quebec; French-English; Montreal

Продовження табл. 2

№	Рік	Тенденція номера	Розглянуті регіони, народи, ідіоми
186		Формування та класифікатори імен	Thailand (3); Thai (3); Chinese in Thailand
187/ 188		(Етно) Мовна життєздатність	Swedish-speaking Finns; Swedish; Swedish in Finland; Finland; Germany; Swedish-speaking
189		Використання мови (<i>language use</i>)	Indonesian; Cameroon; French in the United States; Americans in France
190		Гендер	Valencia; Catalan; Spanish; North Africa; France; Moroccan urban areas; Moroccan Arabic
191	2008	Нові та успішні мови	Ausbau (3); Ausbau–Abstand; Serbo-Croatian; Dravidian; Tamil; Roman; Africa; Ethiopian; western Arnhem Land
192		Почерк (або сценарій) (<i>script</i>)	Tuareg; Khom; Kommodam; N'ko; West Africa; Cham; Hangeul; Korea; Cherokee; Azerbaijan; Tibetan-related languages; Japan; Miao in China; post-Soviet Turkmenistan
193/ 194		Соціолінгвістика	Spanish in Spain; Spanish; Castilian; Spanish in Aragon; Madrid; Spanish in Extremadura; Murcian Spanish; Andalusian Spanish; Spanish in the Canary Islands; Spain
195		Мовні цінності, повернення/оновлення мов	Welsh (2); Welsh in North Wales; North Wales town; Welsh in south-east Wales; Wales (2); Welsh in the Chubut Province, Argentina; Patagonia; North America; Upper Necaxa Valley of Mexico
196/ 197	2009	Діалекти	Western Europe; Norway; Netherlands; Flanders; Romance Belgium; England; France; Spain; Spanish
198		Мовна політика, мовне оновлення (<i>language revitalization</i>)	Azerbaijan (3); post-Soviet Azerbaijan; Shahdagh; Russian; Azerbaijani; Kazakh; Azerbaijanis in Tehran; contemporary Azerbaijan; Mutsun
199		Імміграція	United States; Polish Canadians; Polish in Canada; Canton of Grisons; Campus English in Cameroon; Afrikaans; Irish
200		Вік, покоління (<i>age</i>)	Gaelic on the Isle of Skye; Famagusta of Turkish Cypriots; Japanese; French; Greek; modern Central Europe
201	2010	Мовна політика	Kharkiv; Russian in Lviv; Zakarpattia; post-Soviet Ukrainian; Ukrainian–Russian; Ukraine; modern Ukrainian
202		Білінгвізм та мультилінгвізм, рівні стосунків (макро-, мезо-, мікро-)	Wales; Kven; Shiwilu from Peruvian Amazonia
203		Контакт	Spanish in New York (3); Dominican Spanish
204		Мовний вплив, мовні цінності	Nordic laboratory; Nordic countries (2); Nordic (2); English; English in the Nordic countries
205		Мультилінгвізм	Welsh Patagonia; Swiss; Taiwan; Indian; Chinese; Fenorossy; Luxembourgish
206		Володіння мовами (моно-, бі-, три- та мультилінгвізм, диглосія)	Naivasha in Sudan; Belarus; Turkish in Australia; Sicilian-Italians in Australia; Hong Kong; English and French in DR Congo; South Africa; Gaelic in Scotland and Nova Scotia; Spanish–English in New York
207	2011	Інтерпретація та переклад	Australia; Japanese; Arabic of the Middle Ages; imperial Russian

Продовження табл. 2

№	Рік	Тенденція номера	Розглянуті регіони, народи, ідіоми
208	2012	Ідентичність	Spanish; English (3); Latino; Hebrew; Japanese
209		Мовна емансипація	Swedish; Finnish; Sámi; East; West; Kven in Norway; Hungarian; Finland; Gallo; France; Guinea-Conakry
210		Мовні репертуари, діалекти	Italian (3); Italo-Romance; Italy (2)
211		Соціолінгвістика	Tunisia (4); Tunisian; French in Tunisia; Berber in Tunisia; Arab world
212		Мовна ідентичність, мовна політика	Dutch; Afrikaans; Bosnia; Ukrainian; Muslim in the UK; Mexico
213		Культурна автономія, права, розподіл влади (<i>power-sharing</i>)	Europe; University of Puerto Rico; Caribbean public university; Navajo
214		Використання мови	Melanesia (2); Awyu-Ndumut of Indonesian West Papua; Morobe Province, Papua New Guinea; Mussau; Vanuatu; Reefs-Santa Cruz
215		Контакт, вплив та влада	Zhuang Putonghua; Uyghur and Chinese in Xinjiang, PRC: Uyghur in Xinjiang Putonghua; Tuanjie hua; Yi-Han; Mandarin Chinese; southwest China; Mongghul; Putonghua on Hmu (Black Miao); Pütōnghuà and Bái
216	Мовна політика, мовна ієрархія, вибір мови	International (5); Europe; Finnish; English; Latin; Danish	
217	Винищення, політика	Kurdish (2); Kurdish in Iran; Kurds in Turkey; Turkey's Kurdish (2)	
218	Мультилінгвізм, соціальні кореляти та зміни	Singapore English; Vaal Triangle region; Cameroon; UEBC-Espérance parish in Yaoundé; Hawaiian; America; post-socialist English in Mongolia	

Тепер перейдемо до виконання третього завдання нашої статті, що робить очевидним таку обставину: у російсько- та україномовному середовищах автори своїми здобутками ніби засвідчують (згідно з популярним висловом): “у нас тут своя атмосфера”. Як правило, автори здійснюють вибір невеликої кількості “опорних класиків”, працюючи кожен під свою конкретну тему (табл. 3). Натяком на тематичну тенденцію серед усіх російсько- та україномовних авторів є поєднання “мови” та “культури” – лінгвістичний капітал як складова культурного капіталу, мова як індикатор культури, культурні сценарії, ключові метафори культури, лінгвокультура, культурні коди.

Таблиця 3

Тематика російсько-та україномовних творів із соціології мови

Автор (и)	Рік	Тематика
Ніколаєнко Л.Г.	2002, 2012	Модерні тенденції в традиційних мовах; явні й латентні ідеології; еволюція переходу від соціолінгвістики до соціології мови; сучасна соціальна трансформація як фактор піджинізації та креолізації в традиційних мовах; реформа мови як система латентного табування; офіційна й неофіційна мови; проблеми мови і словника популіста; мовні конфлікти

Продовження табл. 3

Автор (и)	Рік	Тематика
Вахтін М.Б., Головко Є.В.	2004	Мова і суспільство, соціальні діалекти, ставлення до мови, індивідуальний вибір мови, колективний вибір мови, мовний зсув і збереження мови, нові мови і конструювання нових ідентичностей, мовна політика, мовні меншини, двомовна освіта, мова і влада, міжособистісна комунікація, міжкультурна комунікація, дискурс і дискурсивний аналіз
Вепрева І.Т.	2005	Рефлексив (<i>як одиниця дослідження метамовного дискурсу</i>), комунікативне та концептуальне напруження, комунікативні та концептуальні рефлексиви в сучасній мові, лінгвоментальний зріз епохи
Кахраманова К.Н.	2006	Мова як соціально-суспільне явище
Добродомов І.Г.	2006– 2008, 2010	Соціологія мови в історико-лексикологічних та етимологічних дослідженнях
Амосова Т.В.	2007, 2010	Легітимна мова; лінгвістичний капітал (<i>як складова культурного</i>); мовна політика, мовна ідеологія, мовна практика, мовний капітал, символічний капітал, соціальна стратифікація, агентство з мовного планування
Іонова О.Є.	2008	Лінгвістичне конструювання соціального простору, вплив мови на свідомість і конструювання соціальних структур
Корнієнко А.В.	2008	Мова як індикатор культури, культурні сценарії, розробленість словника (<i>лексичного шару мови</i>), частотність слів, ключові слова, ключові метафори культури, лексичні універсалиї
Гандке К.	2009	Суспільний простір, людська спільнота, мова, комунікація, мовна комунікація, мова і мовчання як аспекти суспільної комунікації, усне мовлення, відмінності чоловічих та жіночих способів висловлювання, риси сімейної комунікації, “мовомовчання”, літературна мова, діалекти, говори, мова сім’ї/родини, мовний консерватизм та інновації, мова щоденної комунікації
Полухін А.А.	2009	Мовна екологія, екологічне мислення, ноосферний статус [<i>людини/суспільства</i>], ноосферна функція [<i>людини/суспільства</i>]
Саплін Ю.Ю.	2009	Лінгвокультура (“ <i>сукупність вербальних і невербальних засобів спілкування, комунікацій, що апелюють до всіляких видів, які функціонують у межах соціуму, соціальної структури та політичної системи й відіграють важливу роль в об’єднанні людей, зміцненні основ держави і формуванні суспільства</i> ”)
Ніколаєва Є.Г.	2010	Ритуальні аспекти повсякденної взаємодії (<i>за Е. Гофманом</i>), ритуал як форма комунікативної взаємодії, гра як форма комунікативної взаємодії, особливості “чоловічої” і “жіночої” комунікативної поведінки, особливості “чоловічої” і “жіночої” невербальної комунікації, умови ефективності міжособистісної комунікації (<i>теми, що об’єднують соціологію мови із соціологією комунікації та історією соціології</i>)

Продовження табл. 3

Автор (и)	Рік	Тематика
Ташенко А.Ю.	2010, 2011, 2012	Становлення та розвиток соціології мови; візуальні культурні коди як засоби репрезентації соціальних статусів; еволюція міфів; культурні коди, аудіальна та візуальна репрезентація соціальних статусів; засади систематики культурних кодів; невербальні знаки; становлення соціології коду
Лазурова Н.	2011	Суспільно-політична лексика, лінгвостилістичні особливості мови публіцистики, інтерпретація лексики, метафоризація, неологізація, українська та чеська публіцистика
Расторгуєв С.П., Литвиненко М.В.	2011	Аватаризація (<i>перспективи і можливості людства у сфері створення “живих”, здатних до навчання і самонавчання інформаційних образів (аватарів) як окремих істот, так і всього соціуму; соціологія мови в авторів – в одному ряду з етнометодологією та соціолінгвістикою</i>)
Макушева М.О.	2012	Проблеми освіти, дискурс, інститут освіти, соціальна селекція, експресивний порядок, мовна диференціація (<i>соціологія мови об'єднана із соціолінгвістикою</i>)

Висновки. Отже, напрями сучасних досліджень у соціології мови:

1) включають власне соціологічні та інтердисциплінарні (у поєднанні з психологією, антропологією, історією, лінгвістикою тощо);

2) залежать від геополітичного та соціокультурного регіону (у скандинавських країнах увагу більше приділяють етнічній і мовній життєздатності, мовному впливу, мовним цінностям і мовній емансипації, щодо пострадянських – різним аспектам мовної ситуації, щодо країн третього світу – умовам існування груп мовців, опису мовного побуту тощо);

3) мають спільну тенденцію до злиття розгляду “мови” та “культури” – культурна автономія (англомовне середовище), лінгвістичний капітал як складова культурного капіталу, мова як індикатор культури, культурні сценарії, ключові метафори культури, лінгвокультура, культурні коди (російсько- та україномовне середовища).

Перспективи подальших розвідок, звісно, різноманітні залежно від того, наскільки різноманітними надалі будуть шляхи соціологічної рефлексії мови щодо використання культурних маркерів для ідентифікації “своїх” і “чужих”, спираючись на ті чи інші знакові форми.

Список використаної літератури

1. Амосова Т.В. Лингвистический капитал: результаты социологического опроса и их анализ / Т.В. Амосова // Философия и социальные науки. – 2007. – № 2. – С. 63–67.
2. Амосова Т.В. Социальная стратификация и естественный язык / Т.В. Амосова // Человек. – Наука, 2010. – С. 91–99.
3. Амосова Т.В. Социология языка: проблемное поле и методы исследований / Т.В. Амосова // Весник Брэскага універсітэта. Філасофія. Паліталогія. Сацыялогія. – 2010. – № 1. – С. 151–160.
4. Вахтин Н.В. Социолінгвістика и социология языка / Н.В. Вахтин, Е.В. Головкин. – СПб., 2004. – 336 с.

5. Вепрева И.Т. Языковая рефлексия в постсоветскую эпоху / И.Т. Вепрева. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2005. – 384 с.
6. Добродомов И.Г. Социология языка в историко-лексикологических и этимологических исследованиях / И.Г. Добродомов // Этимология. – М. : Наука, 2010. – Т. 30: 2006–2008. – С. 82–101.
7. Загнітко А. Соціолінгвістика: предметно-поняттєвий апарат / А. Загнітко, І. Кудрейко // Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. – Донецьк : Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2008. – Т. 22. – С. 139–154.
8. Знаменская Т.А. История становления гендерной теории в контексте социолінгвістических концепций XX в. / Т.А. Знаменская // Филология, языкознание, дидактика: теория и методика исследований : сб. науч. тр. / Рос. гос. проф.-пед. ун-т. – Екатеринбург, 2010. – С. 75–85.
9. Ионова О.Е. Социолінгвістические подходы в управлении коммуникационным пространством: перспективы исследования [Электронный ресурс] / О.Е. Ионова // III Всероссийский социологический конгресс. – М., 2008. – Секция 20. Социальные коммуникации. – Режим доступа: http://www.isras.ru/publications_bank/1225885324.pdf.
10. Кабыща А.В. Сравнительный анализ социологической литературы на русском и английском языках (По базам данных ИНИОН) [Электронный ресурс] / А.В. Кабыща, М.Р. Тульчинский // Социологические исследования. – 1996. – № 3. – С. 111–121. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/765/855/1231/023.KABISHCHA.pdf>.
11. Кахраманова К.Н. Язык как социально-общественное явление / К.Н. Кахраманова // BAKI UNIVERSITETININ XƏBƏRLƏRI (Sosial-siyasi elmlər seriyası). – 2006. – № 3. – С. 87–92.
12. Кодэ культурен // Живой Журнал [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://anna-aprilsmart.livejournal.com/profile>.
13. Корниенко А.В. Дискурсивный анализ : учеб. пособ. / А.В. Корниенко. – СПб. : ИВЭСЭП, 2008 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/895/74895/55051>.
14. Кравченко С.А. Социология: парадигмы через призму социологического воображения : учебник / С.А. Кравченко. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Экзамен, 2007. – С. 25–26.
15. Лазурова Н. Сравнительный анализ современной общественно-политической лексики в украинской и чешской публицистике / Н. Лазурова // Disertační práce. – Masarykova univerzita (Filozofická fakulta), 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://is.muni.cz/th/147418/ff_d/Disertace-Lazurova.pdf.
16. Макушева М.О. Перспективы осмысления проблем образования в социологии языка и социолінгвістике [Электронный ресурс] / М.О. Макушева // Психология, социология и педагогика. – Май, 2012. – Режим доступа: <http://psychology.snauka.ru/2012/05/520>.
17. Мацюк Г. Handke Kwiryna. Socjologia Języka / Г. Мацюк, Л. Луньо. – Warszawa : Wydawnictwo naukowe PWN, 2009. – 383 s. // Мова і суспільство. – 2011. – Вип. 2. – С. 165–167.
18. Николаенко Л. Еволюція переходу від соціолінгвістики до соціології мови: соціально-групова структура суспільства в дзеркалі соціальної структури мови / Л. Николаенко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Соціологія. – 2012. – № 3. – С. 16–26.
19. Полухин А.А. Современное языкознание и экологическое мышление / А.А. Полухин // Опыты-2008 : сб. науч. работ преподавателей и студентов факультета филологии / [сост. Н.М. Димитрова]. – СПб. : РИО ГПА, 2009. – С. 65–73.
20. Преподаватель: Николаева Евгения Игоревна // Кафедра общей социологии, 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hse.ru/data/2010/10/21/1222644602/%D0%9D%D0%98%D0%9A%D0%9E%D0%9B%D0%90%D0%95%D0%92%D0%90%20%D0%95.%D0%98.pdf>.

21. Программа экзамена для поступающих в магистратуру по направлению “социология” [Электронный ресурс] / Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова (Высшая школа современных социальных наук). – М., 2012. – Режим доступа: <http://vshssn.msu.ru/magistr/soc.pdf>.
22. Расторгуев С.П. Аватаризация / С.П. Расторгуев, М.В. Литвиненко. – Реноме, 2011. – 312 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vechno.info/knigaava.pdf>, <http://www.ozon.ru/context/detail/id/5774894/>.
23. Саенко Н.С. Теоретичні основи розвитку у студентів іншомовної соціокультурної компетенції / Н.С. Саенко // Вісник НТУУ “КПІ” Філософія. Психологія. Педагогіка. – К. : Політехніка, 2007. – № 2 (20). – С. 129–139. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2007-2-1/08_Saenko.pdf.
24. Саплін Ю.Ю. Статус та складники лінгвокультури / Ю.Ю. Саплін // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. – 2009. – № 3–4. – С. 50–54.
25. Социоллингвистика и социология языка : хрестоматія / [пер. с англ. ; отв. ред. Н.Б. Вахтин ; сост.: Н.Б. Вахтин, Е.В. Головкин, В.Б. Гулида, К.С. Федорова]. – СПб. : Изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2012. – 588 с.
26. Ташченко А.Ю. Візуальні культурні коди як засоби репрезентації соціальних статусів / А.Ю. Ташченко // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. – Одеса : Астропринт, 2010. – Вип. 46–47. – С. 122–143.
27. Ташченко А.Ю. Невербальні знаки як ресурс розвитку соціології мови / А.Ю. Ташченко // Шевченківська весна : матеріали Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – К. : Логос, 2012. – Вип. X. – Ч. 2. – С. 261–263.
28. Чекулай О.П. Основи, розвиток та перспективи аналізу вербальних інтеракцій / О.П. Чекулай // Вісник Запорізького державного університету. – 2001. – № 3. – С. 159–171 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/737.pdf>.
29. Яковенко А.К. Становлення соціології коду: передумови та перспективи / А.К. Яковенко, А.Ю. Ташченко // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : зб. наук. пр. / [ред. кол.: В.Б. Євтух (відп. ред.)]. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – Вип. 11. – С. 20–34.
30. Языки в опасности [Электронный ресурс] // Языки мира. – Режим доступа: <http://www.primavista.ru/rus/articles/yazyki-v-opasnosti>.
31. Bhushan R. The sociology of language teaching and learning [Электронный ресурс] / R. Bhushan // Theory and Practice in Language Studies. – 2011. – Vol. 1. – № 3. – P. 309–311. – Режим доступа: <http://www.academypublisher.com/tpls/vol01/no03/tpls0103.pdf>.
32. International Journal of the Sociology of Language [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.degruyter.com/view/j/ijsl>, <http://www.degruyter.com/view/j/ijsl.2012.2012.issue-218/issue-files/ijsl.2012.2012.issue-218.xml>.
33. Petrenko A. Some contemporary American and Ukrainian sociology’s tendencies: sociological prism of the world (an attempt of the comparative content-analysis) [Электронный ресурс] / A. Petrenko // Sociological investigations. Collection of scientific works № 7. – Luhans’k, 2008. – P. 315–334. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Soc_dos/2008_7/petrenko.pdf.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2012.

Яковенко Ю.И., Ташченко А.Ю. Характер направлений исследований современного профиля социологии языка

В статье представлен обзор направлений исследований в социологии языка последнего десятилетия. Осуществлен сравнительный анализ тематических тенденций социологического рассмотрения языка в нескольких научных средах. Выявлены составляющие современного профиля соци-

ологии языка и освещены геополитические и социокультурные особенности различных регионов, в зависимости от которых происходит современное развитие социологии языка. Отмечается прерывистость и рецептивность развития русской и украинской социологии языка.

Ключевые слова: социология языка, тематические тенденции, обособление, язык, культура.

Yakovenko Yi, Taschenko A. The nature of research areas of modern profile of the sociology of language

In the article authors provide an overview of research areas in sociology of language in last decade. The comparative analysis of thematic trends of sociological examination of language in several scientific centers is done. The components of modern sociology of language profile are clarified and the geopolitical and sociocultural characteristics of different regions, depending on which modern development of the sociology of language is developing, are highlighted. The authors note fragmentary and receptivity of Russian and Ukrainian sociology of language.

Key words: sociology of language, thematic trends, isolation, language, culture.